

ENDURSKOÐENDARÁÐ

Skýrsla um störf endurskoðendaráðs 2020

Störf endurskoðendaráðs á árinu 2020

Inngangur

Endurskoðendaráð er eftirlitsaðili með störfum endurskoðenda og er verksvið ráðsins skilgreint í VIII. kafla laga nr. 94/2019, um endurskoðendur og endurskoðun. Þau lög tóku gildi þann 1. janúar 2020 en með þeim var innleidd í íslensk lög reglugerð ESB nr. 537/2014, um sérstakar kröfur í tengslum við lögboðna endurskoðun á einingum sem tengjast almannahagsmunum og niðurfellingu á ákvörðun framkvæmdastjórnarinnar 2005/909/EB.

Hlutverk endurskoðendaráðs skv. 38 gr. laga nr. 94/2019 er að hafa eftirlit með því að endurskoðendur og endurskoðunarfyrtækni ræki störf sín í samræmi við ákvæði laganna, góða endurskoðunarvenju, siðareglur endurskoðenda og aðrar reglur sem taka til starfa endurskoðenda.

Í eftirlitinu felst ábyrgð á:

- löggildingu endurskoðenda og starfsleyfum endurskoðunarfyrtækja
- beitingu viðurlaga
- eftirliti með gæðakerfi endurskoðunarfyrtækja
- gæðaeftirliti skv. VII. kafla laga nr. 94/2019
- eftirfylgni með því að kröfum um óhæði skv. V. kafla laganna sé fylgt
- innleiðingu góðrar endurskoðunarvenju og siðareglum endurskoðenda
- kröfum um endurmenntun skv. 9. gr. laganna
- starfsábyrgðartryggingu skv. 8. gr. laganna

Endurskoðendaráð heyrir undir atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið og skipar ferðamála-, iðnaðar- og nýsköpunarráðherra þrjá einstaklinga í ráðið til fjögurra ára í senn og jafn marga til vara. Skulu þeir hafa þekkingu á sviðum sem tengjast endurskoðun. Formaður skal fullnægja skilyrðum til að vera skipaður í embætti héraðsdómara. Eins skal farið um skipan varamanna.

Núverandi endurskoðendaráð var skipað frá 1. janúar 2020 en í ráðinu sitja Áslaug Árnadóttir, formaður, Hildur Árnadóttir og Jón Arnar Baldurs. Varamenn eru Anna Mjöll Karlsdóttir varaformaður, Jóhann Gunnar Jóhannsson og Birgir Grétar Haraldsson. Starfsmaður endurskoðendaráðs er Elín Norðmann lögfræðingur.

Endurskoðendaráð hélt 25 fundi á árinu 2020 auk ýmissa samráðsfunda með atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti og Félagi löggiltra endurskoðenda (FLE).

Hér á eftir er gerð grein fyrir því helsta sem kom til umfjöllunar og afgreiðslu hjá endurskoðendaráði á árinu 2020:

Löggilding til endurskoðunarstarfa

Við gildistöku laga nr. 94/2019 voru þær breytingar gerðar að endurskoðendaráð veitir nú löggildingu til endurskoðunarstarfa skv. 1. mgr. 3. gr. laganna, í stað ráðherra áður. Samkvæmt 7. gr. laganna skipar endurskoðendaráð þriggja manna prófnefnd endurskoðenda til fjögurra ára í senn sem heldur próf fyrir þá sem sækja um löggildingu til endurskoðunarstarfa. Var prófnefndin skipuð í upphafi árs. Í hana voru skipaðir sömu nefndarmenn og áður áttu sæti í nefndinni. Nefndarmenn eru Jón Arnar Baldurs formaður, Sigrún Guðmundsdóttir og Unnar Friðrik Pálsson. Í júní 2020 tók gildi ný reglugerð nr. 595/2020, um próf til löggildingar til endurskoðunarstarfa en hún var sett af ráðherra að fengnum tillögum endurskoðendaráðs.

Próf til löggildingar til endurskoðunarstarfa áttu að fara fram dagana 16., 19. og 26. október 2020, en var frestað til 30. október og 2. og 6. nóvember vegna Covid-19. Í samræmi við nýja reglugerð var prófinu nú í fyrsta sinn skipt í tvo prófhluta. Samkvæmt reglugerðinni getur prófmaður, sem ekki nær tilskilinni lágmarkseinkunn, þreytt próf eða prófhluta að nýju. Frá því prófmaður nær fullnægjandi árangri í fyrsta prófhluta og þar til hann hefur lokið síðasta prófhluta mega líða þrjú ár hið mesta skv. 7. gr. reglugerðarinnar.

Að þessu sinni þreyttu 20 einstaklingar próf til löggildingar, ýmist annan eða báða prófhluta. Sex einstaklingar stóðust báða prófhluta, fjórar konur og tveir karlar og voru nýútskrifuðum endurskoðendum afhent prófskírteini sín við fámenna úrskriftarathöfn þann 22. desember 2020 þar sem gæta þurfti sóttvarnatakmarkana.

Gæðaeftirlit

Umfangsmesta verkefni endurskoðendaráðs er að sjá um að fram fari gæðaeftirlit með þeim störfum endurskoðenda sem falla undir ákvæði laga nr. 94/2019, um endurskoðendur og endurskoðun. Samkvæmt 22. gr. laganna er endurskoðunarfyrtækjum og endurskoðendum sem þar starfa og sjálfstætt starfandi endurskoðendum skylt að sæta gæðaeftirliti eigi sjaldnar en á sex ára fresti. Þá er endurskoðendum eða endurskoðunarfyrtækjum sem annast endurskoðun eininga tengdra almannahagsmunum skylt að sæta gæðaeftirliti eigi sjaldnar en á þriggja ára fresti.

Með gildistöku nýrra laga um endurskoðendur og endurskoðun nr. 94/2019 voru innleidd ákvæði tilskipunar ESB nr. 2014/56 og reglugerð ESB nr. 537/2014. Nýju lögin fela í sér margvíslegar breytingar frá eldri lögum, meðal annars að því er varðar eftirlit með endurskoðendum og endurskoðunarfyrtækjum.

Í upphafi árs 2020 lauk gæðaeftirliti hjá nokkrum endurskoðendum vegna ársins 2019 en um var að ræða mál sem enn voru til meðferðar þegar nýtt endurskoðendaráð tók til starfa og ekki hafði tekist að ljúka á árinu 2019. Ekki fór fram hefðbundið gæðaeftirlit á árinu 2020. Þess í stað vann endurskoðendaráð að breytingum á skipan gæðaeftirlits sem nauðsynlegar voru í kjölfar gildistöku hinna nýju laga.

Endurskoðendaráð gerði þann 3. apríl 2020 verksamning við Margréti Flóvenz, endurskoðanda, þar sem henni var falið að gera tillögur að verkferlum við gæðaeftirlit með endurskoðendum og endurskoðunarfyritækjum sem ráðinu ber að framkvæma á grundvelli laga nr. 94/2019. Með samningnum var Margréti jafnframt falið að uppfæra eldri gátlista til samræmis við nýju lögin, reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) nr. 537/2014, góða endurskoðunarvenju og alþjóðlega endurskoðunarstaðla. Framangreindu verki Margrétar Flóvenz lauk í októbermánuði 2020.

Endurskoðendaráð setti á árinu nýjar reglur um framkvæmd gæðaeftirlits með störfum endurskoðenda nr. 1091/2020, sbr. 3. mgr. 31. gr. laga nr. 94/2019 en þær leystu af hólmi eldri reglur nr. 712/2015. Jafnframt gerði endurskoðendaráð tillögu til ráðherra að gjaldskrá vegna gæðaeftirlits með störfum endurskoðenda og endurskoðunarfyritækja skv. heimild í 40. gr. laga nr. 94/2019 og var tillaga ráðsins samþykkt. Gjaldskráin gildir um innheimtu þjónustugjalda sem standa skulu undir kostnaði við gæðaeftirlit endurskoðendaráðs með störfum endurskoðenda og tók hún gildi þann 30. desember 2020.

Endurmenntun

Samkvæmt 1. mgr. 9. gr. laga um endurskoðendur og endurskoðun er endurskoðendum skylt að afla sér endurmenntunar sem tryggir að þeir viðhaldi reglulega fræðilegri þekkingu, faglegri hæfni og faglegum gildum. Samkvæmt 2. mgr. 9. gr. laganna skal endurmenntun að lágmarki svara til 20 klukkustunda á ári og samtals 120 klukkustunda á hverju þriggja ára tímabili. Á árinu 2020 tók gildi ný reglugerð nr. 665/2020, um endurmenntun endurskoðenda, þar sem kveðið er á um hvað teljist til endurmenntunar og leysti hún af hólmi eldri reglugerð um sama efni nr. 30/2011.

Samkvæmt 11. gr. reglugerðar nr. 665/2020 hefur endurskoðendaráð eftirlit með því að endurskoðendur uppfylli kröfur um endurmenntun. Endurskoðendum ber sjálfum að halda skrá yfir endurmenntun sína og staðfestingar á henni. Félag löggiltra endurskoðenda hefur haldið utan um endurmenntun félagsmanna sinna og senda félagsmenn upplýsingar um hana til félagsins. Snemma árs 2020 sendi félagið endurskoðendaráði upplýsingar um endurmenntun félagsmanna sinna á árinu 2019.

Samkvæmt þeim upplýsingum höfðu allir endurskoðendur, að fjórum undanskildum, fullnægt skilyrðum þágildandi reglugerðar um endurmenntun. Endurskoðendaráð fylgdi málinu eftir gagnvart þeim fjórum endurskoðendum sem ekki höfðu lokið tilskildum fjölda endurmenntunareininga, skv. fram komnum gögnum, með því að óska eftir skýringum frá þeim. Þegar skýringar höfðu borist var málunum í öllum tilvikum lokið af hálfu endurskoðendaráðs þar sem viðkomandi endurskoðendur gátu sýnt fram á fullnægjandi endurmenntun.

Starfsábyrgðartryggingar

Árleg eftirfylgni

Samkvæmt 8. gr. laga nr. 94/2019 er endurskoðendum skylt að hafa starfsábyrgðartryggingu hjá váttryggingafélagi sem hefur heimild til að veita þjónustu hér á landi vegna fjárhagstjóns sem leitt getur af gáleysi í störfum þeirra sjálfra eða starfsmanna þeirra samkvæmt lögnum. Ber þeim fyrir 15. janúar ár hvert að senda endurskoðendaráði staðfestingu þess að þeir hafi gilda starfsábyrgðartryggingu. Ákvæði laganna um að endurskoðendur hafi gilda starfsábyrgðartryggingu eru ófrávíkjanlegar og þeir sem ekki hafa slíka tryggingu uppfylla ekki skilyrði til að hafa réttindi sem endurskoðendur.

Með vísan til framangreinds yfirlýsingar endurskoðendaráðs í upphafi árs 2020 innsendar upplýsingar um starfsábyrgðartryggingar endurskoðenda fyrir árið 2020. Haft var samband við þá aðila sem ekki var staðfest að hefðu tryggingu og þeim gert að skila ráðinu staðfestingu um gilda starfsábyrgðartryggingu.

Í októbermánuði tók gildi ný reglugerð um starfsábyrgðartryggingar endurskoðenda nr. 1010/2020. Í nóvembermánuði tóku gildi nýjar reglur um lágmarksfjárhæð starfsábyrgðartryggingar endurskoðenda og hámark eigin áhættu nr. 1092/2020 sem settar voru í fyrsta sinn af endurskoðendaráði skv. ákvæði 2. mgr. 8. gr. laga nr. 94/2019. Samkvæmt reglunum var lágmarksfjárhæð starfsábyrgðartryggingarinnar hækkuð verulega frá því sem áður var.

Uppsögn starfsábyrgðartrygginga

Komi til þess að lögbundinni starfsábyrgðartryggingu endurskoðanda sé sagt upp tilkynnin viðkomandi váttryggingafélag það til endurskoðendaráðs.

Endurskoðendaráð fékk nokkurn fjölda tilkynninga um að starfsábyrgðartryggingar endurskoðenda væru ekki lengur í gildi hjá viðkomandi váttryggingafélagi. Endurskoðendaráð óskaði í kjölfarið eftir staðfestingu á því frá viðkomandi endurskoðendum um að þeir hefði aflað sér fullnægjandi ábyrgðartryggingar hjá öðru váttryggingafélagi. Bárust slíkar staðfestingar í öllum tilvikum.

Endurskoðendaskrá

Með lögum nr. 94/2019 var umsjón endurskoðendaskrár flutt frá atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytinu til endurskoðendaráðs. Endurskoðendaráð hefur uppfært skrána jafn óðum á árinu 2020 og er hún birt á heimasíðu ráðsins, www.endurskodendarad.is. Ný reglugerð um opinbera skrá yfir endurskoðendur og endurskoðunarfyrirtæki nr. 666/2020 tók gildi í júlímánuði 2020.

Innheimta eftirlitsgjalds endurskoðenda

Á árinu 2020 hafði endurskoðendaráð í fyrsta sinn umsjón með innheimtu eftirlitsgjalds endurskoðenda en umsjón innheimtu var áður í höndum atvinnuvega- og

nýsköpunarráðuneytisins. Um álagningu og innheimtu eftirlitsgjaldsins er fjallað í 39. og 40. gr. laga nr. 94/2019 og er gjalddagi 1. apríl ár hvert.

Notkun orðsins endurskoðun eða endurskoðandi í starfs- eða firmaheiti.

Í 1. mgr. 6. gr. laga nr. 94/2019 kemur fram að öðrum en endurskoðendum og endurskoðunarfyrtækjum sé óheimilt að nota orðin endurskoðandi eða endurskoðun í starfs- eða firmaheiti sínu. Þá sé óheimilt að vekja þá trú að aðili, sem hefur ekki fengið löggildingu sem endurskoðandi eða er án gildra réttinda, sé endurskoðandi með notkun starfsheitis, firmanafns eða með öðrum misvísandi hætti.

Á árinu 2020 bárust endurskoðendaráði nokkrar ábendingar um brot fyrirtækja og einstaklinga gegn ákvæðum 6. gr. laganna þar sem orðið endurskoðun var notað á vefsíðum og/eða í starfsheitum án þess að viðkomandi fyrirtæki hefðu starfsleyfi sem endurskoðunarfyrtæki eða einstaklingar virk réttindi til endurskoðunar. Endurskoðendaráð fjallaði um málin og sendi viðkomandi aðilum bréf þar sem óskað var eftir því að brugðist yrði við svo ekki færi gegn lögum nr. 94/2019. Afgreiðslu framangreindra mála lauk á árinu.

Siðareglur endurskoðenda

Á árinu 2020 hafa í nokkur skipti komið upp álitamál sem varða beitingu viðurlaga af hálfu endurskoðendaráðs vegna brota á siðareglum endurskoðenda. Í 2. mgr. 17. gr. eldri laga um endurskoðendur nr. 79/2008 var að finna skýra heimild endurskoðendaráðs til að beita viðurlögum, m.a. í formi áminningar, í þeim tilvikum þegar brotið var gegn ákvæðum laganna, þ.m.t. 2. mgr. 8. gr. þar sem kveðið var á um skyldu endurskoðenda til að hlíta siðareglum Félags löggiltra endurskoðenda. Í 48. gr. núgildandi laga nr. 94/2019, um endurskoðendur og endurskoðun, sem gildi tóku 1. janúar 2020, er að finna hliðstætt viðurlagaákvæði. Samkvæmt þeim lögum var þó sú grundvallarbreyting gerð að endurskoðendum er ekki lengur skylt að eiga aðild að Félagi löggiltra endurskoðenda. Í 1. mgr. 14. gr. laga nr. 94/2019 er kveðið á um skyldu endurskoðenda til að hlíta siðareglum án þess þó að tilgreint sé við hvaða siðareglur sé þar átt. Í ljósi framangreinds telur endurskoðendaráð að lagastoð skorti varðandi heimildir ráðsins til að beita viðurlögum samkvæmt X. kafla laga nr. 94/2019 vegna atvika, sem rekja má til brota á siðareglum. Eftir gildistöku hinna nýju laga hefur endurskoðendaráð því ekki beitt viðurlögum í tengslum við úrlausnir mála sem ráðinu hafa borist og varða brot á siðareglum. Það er mat endurskoðendaráðs að brýnt sé að gera viðeigandi breytingar á lögum nr. 94/2019 til að bæta úr framangreindum annmarka. Endurskoðendaráð hefur vakið athygli atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytisins á framangreindu þar sem fram kemur að ráðið telji mikilvægt að lögfest verði skýr ákvæði um það hverjum beri að setja siðareglur fyrir endurskoðendur og hvernig birtingu þeirra skuli háttáð þannig að tryggt verði að endurskoðendaráð geti beitt viðurlögum við brotum á siðareglum endurskoðenda.

Jafnframt telur endurskoðendaráð rétt að benda á að umboðsmanni Alþingis barst kvörtun frá aðila máls, sem til meðferðar hafði verið hjá ráðinu. Var það vegna þeirrar afstöðu ráðsins að það telji sig ekki hafa fullnægjandi lagaheimildir til þess að beita viðurlögum samkvæmt X. kafla laga nr. 94/2019 vegna atvika sem rekja megi til brota á siðareglum endurskoðenda. Í áliti umboðsmanns í máli nr. 10758/2020 kemur fram að umboðsmaður telji ekki tilefni til þess að

gera athugasemdir við framangreinda niðurstöðu endurskoðendaráðs. Jafnframt kemur fram að málið hafi orðið honum tilefni til að rita atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytinu bréf með ábendingu um að ráðuneytið taki til skoðunar hvort skýra þurfi umrætt lagaumhverfi, m.a. með hliðsjón af alþjóðlegum skuldbindingum Íslands, þannig að fyrir liggi hvaða siðareglum endurskoðendum beri að fylgja samkvæmt lögum.

Meðferð erinda

Á árinu 2020 voru afgreidd nokkur mál sem borist höfðu endurskoðendaráði á árinu 2019 en var ólokið í upphafi ársins 2020 þegar nýtt endurskoðendaráð tók til starfa. Þá bárust ráðinu margvísleg erindi og ábendingar á árinu 2020 og hlutu flest málanna endanlega afgreiðslu á árinu. Við meðferð þeirra mála, sem og annarra mála sem ráðið hafði með höndum, var sérstaklega gætt að reglum stjórnisýslulaga nr. 37/1993 um vanhæfi nefndarmanna og voru varamenn kallaðir til í tveimur málum.

Þá átti endurskoðendaráð í samskiptum við umboðsmann Alþingis vegna tveggja mála sem verið höfðu til meðferðar hjá ráðinu á árinu.

Samskipti við atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið

Endurskoðendaráð átti góð samskipti við atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið á árinu varðandi málefni endurskoðendaráðs. Var þar bæði um að ræða reglulega samráðsfundi sem og önnur samskipti vegna margvíslegra mála tengd ráðinu.

Erlent samstarf

Í kjölfar þess að ákvæði tilskipunar ESB nr. 2014/56 og reglugerð ESB nr. 537/2014 voru innleidd í íslenskan rétt hóf endurskoðendaráð að taka þátt í fundum CEAOB (Committee of European Auditing Oversight Bodies). CEAOB er samstarfsvettvangur eftirlitsaðila með endurskoðendum í Evrópusambandinu og er ætlað að styrkja samevrópskt eftirlit og samræmda framkvæmd framangreindra Evrópugerða. Endurskoðendaráð er áheyrnaraðili að ráðinu.

Vegna Covid-19 fóru allir fundir CEAOB á árinu fram í gegnum fjarfundabúnað.

Vegna Covid-19 féll árlegur samráðsfundur norrænna eftirlitsaðila með endurskoðendum niður.

Ný heimasíða endurskoðendaráðs

Að lokum skal þess getið að ný og uppfærð heimasíðu endurskoðendaráðs var tekin í notkun haustið 2020, www.endurskodendarad.is.

Á síðunni er nú að finna lista yfir endurskoðendur og endurskoðunarfyrirtæki. Þá eru ítarlegar upplýsingar um próf og próftöku á síðunni auk þess sem að þar er að finna helstu fréttir af starfsemi endurskoðendaráðs.